

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΑΑΚ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 34215/16)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

3 Οκτωβρίου 2019

Η απόφαση αυτή θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με τα οριζόμενα από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο διορθώσεων ως προς την μορφή.

Στην υπόθεση Kaak και λοιποί κατά Ελλάδας.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, αποτελούμενο από τους εξής:

Ksenija Turković, *πρόεδρος*,

Krzysztof Wojtyczek,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Pauliine Koskelo, *δικαστές*,

και Abel Campos, *γραμματέας τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 10 Σεπτεμβρίου 2019,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη την πιο πάνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 34215/16) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από σαράντα εννέα Σύριους, Αφγανούς και Παλαιστίνιους υπηκόους τα ονόματα των οποίων αναγράφονται στο παράρτημα («οι προσφεύγοντες») και οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 16 Ιουνίου 2016 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από την κυρία E. Shahshahani, δικηγόρο κατά εκπαίδευση και μέλος της Ομάδας Ενημέρωσης και Υποστήριξης των Μεταναστών (GISTI) που εδρεύει στο Παρίσι. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους εντεταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Κ. Γεωργιάδη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Παρατηρήσεις ελήφθησαν επίσης από την GISTI, το σωματείο Migreurop, την Ευρωπαϊκή Ένωση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (AEDH), το σωματείο EuroMeds Droits, το σωματείο Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione (ASGI) και του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (GCR), στους οποίους η πρόεδρος είχε επιτρέψει να παρέμβουν στην έγγραφη διαδικασία ως τρίτοι παρεμβαίνοντες (άρθρα 36 § 2 της Σύμβασης και 44 § 3 α) του κανονισμού του Δικαστηρίου).

3. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβιάσεις του άρθρων 3, 5 § 1, 5 § 2 και 5 § 4 της Σύμβασης.

4. Στις 7 Σεπτεμβρίου 2017, οι αιτιάσεις που αφορούν τα πιο πάνω άρθρα κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη κατά τα λοιπά σύμφωνα με το άρθρο 54 § 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες, ενήλικοι, έφηβοι και παιδιά εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα, στην νήσο Χίο, δια θαλάσσης, μεταξύ της 20 Μαρτίου και της 15 Απριλίου 2016. Την ίδια ημέρα άφιξής τους στο νησί, αυτοί συνελήφθησαν από την αστυνομία και ο αστυνομικός διευθυντής Χίου εξέδωσε σε βάρος τους αποφάσεις θέσης υπό κράτησης ή περιορισμού της μετακίνησης. Συνεκτιμώντας την ατομική κατάσταση των προσφευγόντων, για πρακτικούς λόγους και λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό τους, το Δικαστήριο θα τους αποκαλεί με τους αριθμούς οι οποίοι αντιστοιχούν στην απαρτίμησή τους στο παράρτημα της παρούσας απόφασης.

6. Οι προσφεύγοντες 3, 9, 19, 26, 36 και 45 ήταν μη συνοδευόμενοι ανήλικοι. Αφού συνελήφθησαν από την αστυνομία μεταφέρθηκαν στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ, ένα παλαιό εργοστάσιο αλουμινίου που μετατράπηκε σε κέντρο υποδοχής, ταυτοποίησης και καταγραφής των μεταναστών, ευρισκόμενο σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από το κέντρο της πόλης της Χίου. Κατά την διάρκεια του μηνός Απριλίου 2016, ορισμένοι από αυτούς (οι προσφεύγοντες 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 46 και 49) μεταφέρθηκαν στο στρατόπεδο της Σούδας, μία ανοικτή δομή που προϋπήρξε του στρατοπέδου ΒΙΑΛ και δημιουργήθηκε ως τόπος προσωρινής υποδοχής των μεταναστών οι οποίοι επρόκειτο να φύγουν, μετά την καταγραφή τους, για την ηπειρωτική Ελλάδα.

7. Ειδικότερα:

Οι προσφεύγοντες 7, 13, 15, 31, 34, 35, 42, 43 και 46 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα στις 20 Μαρτίου 2016. Στις 23 Μαρτίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 25 Μαρτίου 2016.

Οι προσφεύγοντες 2, 11, 12, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 36, 39, 40 και 48 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα στις 20 Μαρτίου 2016. Στις 24 Μαρτίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 25 Μαρτίου 2016 (με εξαίρεση τους προσφεύγοντες 24 και 36). Δεν υπάρχει

απόφαση απέλασης σε βάρος του προσφεύγοντος 22, ο οποίος ήταν ανήλικος συνοδευόμενος από την μητέρα του, ούτε σε βάρος του προσφεύγοντος 26, ανηλίκου συνοδευόμενου από την μητέρα του που είχε αποτελέσει το αντικείμενο μιας απόφασης απέλασης η οποία όπως στην συνέχεια ανακλήθηκε για τον λόγο ότι αυτή η άγαμη μητέρα ήταν ευάλωτο πρόσωπο.

Οι προσφεύγοντες 3, 9 και 45 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα στις 27 Μαρτίου 2016. Στις 30 Μαρτίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 31 Μαρτίου 2016.

Οι προσφεύγοντες 27 και 28 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα στις 29 Μαρτίου 2016. Την 1^η Απριλίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 4 Απριλίου 2016.

Οι προσφεύγοντες 1, 6, 10, 14, 29, 30, 32, 37 και 44 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα την 1^η Απριλίου 2016. Στις 14 Απριλίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 5 Απριλίου 2016.

Ο προσφεύγων 33 εισήλθε παρανόμως στην Ελλάδα στις 9 Απριλίου 2016. Στις 12 Απριλίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον του μία απόφαση απέλασης η οποία του κοινοποιήθηκαν στις 7 Απριλίου 2016.

Οι προσφεύγοντες 8, 17, 41 και 54 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα στις 9 Απριλίου 2016. Στις 12 Απριλίου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 13 Απριλίου 2016.

Ο προσφεύγων 16 εισήλθε παρανόμως στην Ελλάδα στις 30 Απριλίου 2016. Στις 3 Μαΐου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον του μία απόφαση απέλασης η οποία του κοινοποιήθηκαν στις 12 Μαΐου 2016.

Οι προσφεύγοντες 4, 5 και 38 εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα στις 12 Μαΐου 2016. Στις 15 Μαΐου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον τους αποφάσεις απέλασης οι οποίες τους κοινοποιήθηκαν στις 16 Μαΐου 2016.

Ο προσφεύγων 47 εισήλθε παρανόμως στην Ελλάδα στις 15 Μαΐου 2016. Στις 18 Μαΐου 2016, οι αρχές εξέδωσαν εναντίον του μία απόφαση απέλασης η οποία του κοινοποιήθηκαν στις 19 Μαΐου 2016.

8. Όλες οι αποφάσεις απέλασης μνημόνευαν ότι διατασσόταν: 1) η κράτηση ενόψει της άμεσης επιστροφής του ενδιαφερομένου προσώπου στην Τουρκία διότι είχε εισέλθει παρανόμως στην νήσο Χίο και είχε συλληφθεί από το λιμεναρχείο του νησιού αυτού, 2) η διατήρηση της κράτησης μέχρι την πραγματοποίηση της απέλασης/επιστροφής και για ένα διάστημα που δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι μήνες

από την έκδοση της απόφασης της θέσης υπό προσωρινή κράτηση, για τον λόγο ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο θεωρείτο ως επικίνδυνο φυγής. Οι αποφάσεις ανέφεραν επίσης ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είχε το δικαίωμα να καταθέσει μία προσφυγή ενώπιον του Γενικού Αστυνομικού Διευθυντή της Περιφέρειας Αιγαίου και να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της κράτησής του ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου Μυτιλήνης.

9. Ορισμένοι από τους προσφεύγοντες συμπλήρωσαν έντυπα που βεβαιώνουν ότι επιθυμούσαν να καταθέσουν αιτήσεις χορήγησης ασύλου. Η Κυβέρνηση τονίζει ότι η Υπηρεσία Ασύλου την ενημέρωσε ότι δεν είχε στα μητρώα της τους προσφεύγοντες 2, 10, 16, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 33, 39 και 40.

10. Με αποφάσεις οι οποίες έχουν ληφθεί σε διάφορες ημερομηνίες, ο Γενικός Διευθυντής της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου διαπίστωσε ότι η απέλαση των προσφευγόντων 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 32, 33, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46 και 49 δεν ήταν δυνατή προς το παρόν και ανακάλεσε τις αποφάσεις απέλασης μέχρις ότου περατωθεί η εξέταση των αιτήσεων ασύλου των προσφευγόντων αυτών.

11. Όσον αφορά τους ανήλικους προσφεύγοντες:

Στις 22 Μαΐου 2016, ο διευθυντής του ΒΙΑΛ κάλεσε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) να ανεύρει μία δομή υποδοχής για τον προσφεύγοντα 3. Στις 25 Αυγούστου 2016, το ΕΚΚΑ βρήκε μία θέση σε μία δομή της μη κυβερνητικής οργάνωσης Πράξις, στην περιοχή της Αττικής. Εν τούτοις, ο προσφεύγων ουδέποτε τοποθετήθηκε στην δομή αυτήν διότι οι αρχές δεν τον εντόπισαν μέσα στο ΒΙΑΛ.

Στις 22 Μαΐου 2016, ο διευθυντής του ΒΙΑΛ κάλεσε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) να ανεύρει μία δομή υποδοχής για τον προσφεύγοντα 9. Στις 12 Αυγούστου 2016, το ΕΚΚΑ βρήκε μία θέση σε μία δομή της μη κυβερνητικής οργάνωσης Μετάδρασις στην νήσο Χίο. Κατόπιν της ανάκλησης της απόφασης απέλασης αυτού του προσφευγόντος, το ΕΚΚΑ του βρήκε στις 7 Δεκεμβρίου 2016, μία νέα δομή υποδοχής στην Αθήνα. Ο προσφεύγων αποχώρησε από την δομή αυτή στις 9 Αυγούστου 2017, ενόψει της οικογενειακής επανένωσης στην Νορβηγία.

Στις 18 Μαΐου 2016, ο διευθυντής του ΒΙΑΛ κάλεσε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) να ανεύρει μία δομή υποδοχής για τους

προσφεύγοντες 19 και 26. Εν τούτοις, το αίτημα αυτό ακυρώθηκε διότι οι αρχές δεν τους εντόπισαν μέσα στο ΒΙΑΛ.

Στις 19 Ιουλίου 2016, ο διευθυντής του ΒΙΑΛ κάλεσε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) να ανεύρει μία δομή υποδοχής για τον προσφεύγοντα 36. Στις 21 Ιουλίου 2016, το ΕΚΚΑ βρήκε μία θέση σε μία δομή της μη κυβερνητικής οργάνωσης Σύνδεσμος Προστασίας Παιδιών, στην Αθήνα, στην οποία μεταφέρθηκε ο προσφεύγων. Στις 31 Μαΐου 2017, ο προσφεύγων αποχώρησε από την δομή αυτή για να μεταβεί στην Νορβηγία, χώρα η οποία είχε δεχθεί να εξετάσει την αίτηση χορήγησης ασύλου του προσφεύγοντος.

Στις 20 Μαΐου 2016, ο διευθυντής του ΒΙΑΛ κάλεσε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) να ανεύρει μία δομή υποδοχής για την προσφεύγουσα 45. Εν τούτοις, το αίτημα αυτό ακυρώθηκε επίσης διότι οι αρχές δεν την εντόπισαν μέσα στο ΒΙΑΛ.

A. Η εκδοχή των προσφευγόντων όσον αφορά τις συνθήκες ζωής

12. Οι προσφεύγοντες περιγράφουν με τον τρόπο αυτό τις συνθήκες κράτησής τους στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και Σούδας οι οποίες έθεταν σε κίνδυνο, κατ'αυτούς, την σωματική και την ψυχική ακεραιότητά τους.

1. Διατροφικές ελλείψεις

13. Στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ:

- μεγάλες ουρές αναμονής για τα γεύματα σχηματίζονταν κάτω από τον ήλιο και μπορούσαν να διαρκέσουν τρεις ώρες,

- δίσκοι αμύλων ήταν αλλοιωμένοι και σκουλήκια εμφανίζονταν μέσα στα ζεστά πιάτα.

14. Στο στρατόπεδο της Σούδας:

- καμία τροφή δεν παρέχόταν από τις αρχές,

- η διανομή τροφίμων εξαρτάτο από την μόνη γενναιοδωρία των ανθρωπιστικών οργανώσεων, αλλά η διατροφική βοήθεια δεν κάλυπτε τις καθημερινές ελάχιστες δαπάνες που ορίστηκαν από τον ΠΟΥ (κακή ποιότητα, πολύ μικρή ποσότητα),

- δεν υπήρχε τροφή προσαρμοσμένη για τα μωρά μέσα στο στρατόπεδο και τα μπουκάλια γάλακτος είχαν περασμένη ημερομηνία λήξης για την κατανάλωσή τους.

2. Ανεπαρκής ιατρική περίθαλψη

15. Η διάγνωση των ασθενειών ήταν σχεδόν αδύνατη. Το ίδιο ίσχυε για την αναγκαία ιατρική φροντίδα. Υπήρχε ένας σοβαρός κίνδυνος μόλυνσης για τα εξασθενημένα άτομα. Αντιθέτως, δεν υπήρχε καμία δυνατότητα ψυχικής και ψυχιατρικής περίθαλψης ενώ πολλοί μετανάστες είχαν φύγει από καταστάσεις συγκρούσεων ιδιαίτερα τραυματικών.

16. Στο στρατόπεδο της Σούδας, υπήρχαν μόνον δύο ιατροί για περίπου χίλια διακόσια άτομα οι οποίοι δεν έβγαιναν έξω από τα κοντέινερ τους και δεν έκαναν γύρους. Υπήρχε πλήρης απουσία εξειδικευμένης ιατρικής περίθαλψης για τις ειδικές περιπτώσεις (καρκίνοι, έγκυες γυναίκες, κλπ.), ακόμη και όταν επρόκειτο για παιδιά (αχονδροπλασία, κωφότητα, κλπ.). Οι προσφεύγοντες αναγκάζονταν να αγοράζουν τα φάρμακα με έξοδά τους.

3. Επικίνδυνες υλικές συνθήκες

17. Η υπερπλήρωση των στρατοπέδων είχε καταστήσει τα κοντέινερ που είχαν παρασχεθεί από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (HCR) στενόχωρα και άβολα (μία δεκάδα προσφευγόντων μέσα σε έναν μέγιστο χώρο δεκαπέντε τετραγωνικών μέτρων). Περισσότερο από ένα άτομο στα δύο κοιμόταν πάνω στο έδαφος.

18. Στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ, ο καυτός ήλιος, ο άνεμος και η σκόνη υποχρέωναν τους προσφεύγοντες να μένουν μέσα στα κοντέινερ. Δύο από τους προσφεύγοντες επιχείρησαν να δώσουν τέλος στην ζωή τους, ο ένας προσπαθώντας να κρεμαστεί και ο άλλος να αυτοπυρποληθεί.

19. Στο στρατόπεδο της Σούδας, τα κοντέινερ ήταν η εξαίρεση. Δύο υπόστεγα χρησίμευαν ως χώροι συλλογικού ύπνου. Τα κοντέινερ ήταν εγκατεστημένα πάνω σε ένα έδαφος διαβρωμένο από λύματα. Είκοσι πέντε προσφεύγοντες είχαν κάνει απεργία πείνας επί είκοσι ημέρες η οποία έληξε με μία πυρκαγιά η οποία ξέσπασε στις 7 Ιουνίου 2016 μέσα στο στρατόπεδο και είχε θέσει τους προσφεύγοντες σε κίνδυνο θανάτου.

4. Ειδική ανασφάλεια για ιδιαίτερα ευάλωτες κατηγορίες ατόμων

20. Οι καμπίνες των ντους δεν ήταν μικτές αλλά δεν ήταν διαμορφωμένες κατά τρόπο ώστε να επιτρέπει μία ιδιωτικότητα και μία επαρκή ασφάλεια για τις γυναίκες. Οι γυναίκες προσφεύγουσες εξέφραζαν τους φόβους τους για τυχόν επιθέσεις.

21. Τα παιδιά δεν ελάμβαναν καμία εκπαίδευση ή ψυχολογική υποστήριξη. Ήταν αφημένα στην τύχη τους όλη την ημέρα και έπαιζαν μέσα στα απορρίμματα. Οι έφηβοι ήταν εκτεθειμένοι σε αθέμιτη άγρια εκ μέρους των κατοίκων της Χίου που

τους προσέγγιζαν για να τους κάνουν να εργαστούν στους αγρούς ή στις οικοδομικές εργασίες έναντι ασήμαντης αμοιβής. Ορισμένοι τους πρότειναν επίσης αμοιβή με αντάλλαγμα σεξουαλικές υπηρεσίες. Σε κανέναν από τους εφήβους δεν ορίστηκε ένας επίτροπος ad hoc ούτε αναλήφθηκε από τις υπηρεσίες βοήθειας των παιδιών.

5. Πρακτική αδυναμία της αμφισβήτησης της στέρησης της ελευθερίας

22. Οι αρχές δεν παρείχαν στους προσφεύγοντες δωρεάν νομική υποστήριξη ούτε την δυνατότητα να τηλεφωνήσουν δωρεάν σε έναν δικηγόρο. Δεν υπήρχε υπηρεσία δικηγόρων μέσα στα στρατόπεδα και ο ιστότοπος του δικηγορικού συλλόγου Χίου ήταν αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα.

23. Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις οι οποίες είχαν το δικαίωμα να εισέρχονται στα στρατόπεδα δεν ήταν σε θέση να παρέχουν πληροφορίες, συμβουλές ή νομική συνδρομή στους μετανάστες οι οποίοι επιθυμούσαν να αμφισβητήσουν την στέρηση της ελευθερίας. Τέλος, δεν υπήρχε διοικητικό δικαστήριο στην Χίο.

B. Η εκδοχή της Κυβέρνησης όσον αφορά τις συνθήκες ζωής

1. Το στρατόπεδο του BIAA

24. Το στρατόπεδο, το οποίο είχε επίσημη δυναμικότητα 1.200 ατόμων, φιλοξενούσε κατά την εποχή των συμβάντων 1.120 άτομα περίπου.

25. Το στρατόπεδο αποτελείται από 143 προκατασκευασμένα κοντέινερ από τα οποία 50 βρίσκονται στην ζώνη Α, τα 71 στην ζώνη Β και 22 στο κεντρικό κτήριο, τα τελευταία δε χρησιμοποιούνται ως γραφεία των υπηρεσιών του στρατοπέδου. Τα κοντέινερ που προορίζονται για τους πρόσφυγες έχουν διάφορα μεγέθη και μπορούν να φιλοξενήσουν 16 ή 10 ή 6 άτομα. Υπάρχουν επίσης ακόμη 18 κοντέινερ που έχουν 90 τουαλέτες και 90 ντους που συνδέονται με το σύστημα αποχέτευσης και ύδρευσης του νησιού.

26. Η καθαριότητα μέσα στο κέντρο εξασφαλίζεται από μία ιδιωτική εταιρεία καθαρισμού.

27. Η παροχή γευμάτων (τρία την ημέρα) εξασφαλίζεται από τις 25 Μαρτίου 2016 από μία ιδιωτική εταιρεία. Υπάρχουν γεύματα προσαρμοσμένα για τα βρέφη, για τις εγκύους γυναίκες ή εκείνες που θηλάζουν καθώς και στις θρησκευτικές πεποιθήσεις των προσφύγων. Έκαστο άτομο λαμβάνει ένα μπουκάλι εμφιαλωμένο νερό την ημέρα.

28. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις Πράξις και Μετάδρασις οι οποίες είναι παρούσες μέσα στο στρατόπεδο παρέχουν υγειονομική και ψυχολογική υποστήριξη καθώς και προϊόντα πρώτης ανάγκης.

29. Επίσης, μία ομάδα ιατρών και ψυχολόγων παρείχαν τις πρώτες βοήθειες μέσα στο κέντρο οι δε ασθενείς οι οποίοι δεν μπορούσαν να τύχουν περίθαλψης επί τόπου μεταφέρονταν στο δημόσιο νοσοκομείο της Χίου.

30. Για την ψυχαγωγία και την άσκηση των προσφύγων, το στρατόπεδο διέθετε ένα γήπεδο ποδοσφαίρου και έναν διαμορφωμένο χώρο για την απασχόληση των παιδιών και τους ασυνόδευτους ανήλικους.

31. Η HCR και η μη κυβερνητική οργάνωση Μετάδρασις παρείχαν δωρεάν νομικές συμβουλές στους πρόσφυγες.

32. Το προσωπικό του στρατοπέδου και η HCR είχαν αναλάβει την υποχρέωση να ενημερώνουν τους νεοεισερχόμενους στο στρατόπεδο σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, καθώς και τον τρόπο πρόσβασης στην διεθνή προστασία. Πληροφοριακά φυλλάδια συντεταγμένα σε δέκα γλώσσες, μεταξύ των οποίων η αγγλική, η αραβική, η τουρκική, η φαρσί, η ουρντού, η πατού, κλπ., διανέμονταν στους πρόσφυγες και σε εκείνους οι οποίοι αποτελούσαν το αντικείμενο μιας απόφασης απέλασης. Τα φυλλάδια ενημέρωναν τους ενδιαφερόμενους σχετικά με το γεγονός ότι ήταν υπό κράτηση εξαιτίας της παράνομης εισόδου τους μέσα στο έδαφος και μέχρι την λήξη της διαδικασίας της απέλασης, σχετικά με τα δικαιώματά τους κατά την διάρκεια της κράτησης και σχετικά με τα ένδικα μέσα για την αμφισβήτηση των αποφάσεων απέλασης (εντός προθεσμίας πέντε ημερών ενώπιον του Γενικού Διευθυντή της Περιφέρειας Αιγαίου) και θέσης υπό κράτηση (ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου της Μυτιλήνης). Υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης παρέχονταν από την μη κυβερνητική οργάνωση Μετάδρασις, η οποία προσέφερε από το 2011 μία δωρεάν νομική συνδρομή στους προσφεύγοντες και είχε ενισχύσει την ομάδα της μετά την έναρξη ισχύος της «Δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας».

33. Όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανήλικους, αυτοί τοποθετούνταν μέσα σε μία ζώνη σαφώς καθορισμένη μέσα στο στρατόπεδο (*“safe zone”*) και χωρισμένη από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Αυτοί είχαν καθημερινή μέριμνα από εξειδικευμένο προσωπικό.

34. Ένας αντίστοιχος χώρος υπήρχε επίσης για τις άγαμες μητέρες και τις ευάλωτες γυναίκες (*“women safe spaces”* και *“mother-baby areas”*).

2. Το στρατόπεδο της Σούδας

35. Το στρατόπεδο της Σούδας, το οποίο βρίσκεται κοντά στην πόλη της Χίου δημιουργήθηκε τον Νοέμβριο 2015 από τον Δήμο Χίου, με την συνδρομή της HCR, προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες μιας σύντομης παραμονής των προσφύγων που έρχονται από την Τουρκία, εν αναμονή της παραλαβής των απαραίτητων εγγράφων για να κατευθυνθούν στην ηπειρωτική Ελλάδα. Ήταν πάντοτε μία ανοικτή δομή.

36. Όταν άρχισε η λειτουργία του στρατοπέδου BIAΛ στην αρχή του 2016, αποφασίστηκε το κλείσιμο του στρατοπέδου της Σούδας, όμως η υπογραφή της «Δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας» για τους πρόσφυγες που προέρχονται από την Τουρκία και η βάσει αυτής υποχρέωση της διατήρησης στο νησί ενός δυσανάλογου αριθμού μεταναστών, υποχρέωσε τον Δήμο Χίου να διατηρήσει το στρατόπεδο αυτό.

37. Την 1^η Απριλίου 2014, 500 άτομα περίπου τα οποία φιλοξενούνταν στο στρατόπεδο BIAΛ απεχώρησαν με δική τους πρωτοβουλία από το στρατόπεδο αυτό και εγκαταστάθηκαν στο λιμάνι της Χίου ή στο στρατόπεδο της Σούδας. Λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι η επίσημη δυναμικότητα του στρατοπέδου BIAΛ είχε καλυφθεί, οι νέοι πρόσφυγες παροτρύνονταν από την HCR να εγκατασταθούν στο στρατόπεδο της Σούδας.

38. Οι ανάγκες σε τροφή των προσφύγων μέσα στο στρατόπεδο αυτό καλύπτονταν από την HCR και το νορβηγικό συμβούλιο για τους πρόσφυγες. Η τροφή δεν έλειψε ποτέ από τους πρόσφυγες οι οποίοι βρίσκονταν μέσα στο στρατόπεδο, το δε πόσιμο νερό ήταν απεριόριστο μέσω δύο παροχών ύδατος μέσα στο στρατόπεδο.

39. Οι νεοεισερχόμενοι στο στρατόπεδο τοποθετούνταν σε προκατασκευασμένα κτήρια δυναμικότητας 600 ατόμων. Υπήρχαν επίσης μεγάλα καταλύματα, καλούμενα “rubhall” και παρασχεθέντα από την HCR, τα οποία μπορούσαν να φιλοξενήσουν έναν μεγαλύτερο αριθμό ατόμων. Όταν ο αριθμός των φιλοξενούμενων ατόμων υπερέβαινε τον πιο πάνω αναφερόμενο αριθμό, η HCR και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις διέθεταν σκηνές έτσι ώστε να μην μένει κανένα άτομο χωρίς στέγη.

40. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις «Γιατροί χωρίς Σύννορα» και «WAHA» παρείχαν ιατρική περίθαλψη 24 ώρες το εικοσιτετράωρο και παρέπεμπαν τα πιο σοβαρά περιστατικά στο δημόσιο νοσοκομείο της Χίου.

41. Το προσωπικό του στρατοπέδου ήταν σε άμεση επικοινωνία με την εισαγγελία, την αστυνομία, το νοσοκομείο της Χίου, την HCR και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις προκειμένου να εξασφαλίζονται οι καλύτερες συνθήκες

ζωής στους ανήλικους και τα άλλα μέλη των ευάλωτων ομάδων. Υπηρεσίες διερμηνείας και ενημέρωσης των προσφύγων παρέχονταν από την HCR, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και από έναν δικηγόρο ο οποίος είχε συνεργαστεί επί έξι μήνες με τον Δήμο Χίου προς τον σκοπό αυτόν.

42. Η λειτουργία του στρατοπέδου της Σούδας έλαβε τέλος τον Οκτώβριο 2017 κατόπιν της μείωσης των μεταναστατευτικών ροών.

43. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, εξαιτίας του κλεισίματος του στρατοπέδου, της ήταν αδύνατον να επαληθεύσει τις ημερομηνίες κατά τις οποίες κάποιοι από τους προσφεύγοντες παρέμειναν στο στρατόπεδο.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

44. Για το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και την πρακτική αναφερθείτε στην απόφαση *J.R. και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 22696/16, §§ 29-35, 25 Ιανουαρίου 2018).

45. Τα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης (*hotspots*), όπως αυτό του ΒΙΑΛ, συνιστούν κέντρα υποδοχής υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι έρχονται στην Ελλάδα χωρίς να τηρήσουν τις νόμιμες διατυπώσεις. Η διαδικασία συνίσταται στην υποδοχή, την ταυτοποίηση, την καταγραφή, την ιατρική εξέταση, τον εντοπισμό των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, την ψυχολογική υποστήριξη των παρατύπων μεταναστών, καθώς και η ενημέρωσή τους όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και όσον αφορά τις διαδικασίες των αιτήσεων χορήγησης ασύλου. Η διάρκεια παραμονής μέσα στα hotspots, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τις 25 ημέρες, είναι απαραίτητη για το κλείσιμο της διαδικασίας ταυτοποίησης και καταγραφής.

46. Τα πρόσωπα τα οποία ευρίσκονται εκεί υπόκεινται σε ορισμένους περιορισμούς των κινήσεών τους έτσι ώστε να είναι στην διάθεση των αρχών για τις ανάγκες των διαδικασιών ταυτοποίησης και καταγραφής. Είναι ελεύθερα να κυκλοφορούν μέσα στα hotspots, οι οικογένειές τους παραμένουν ενωμένες, έχουν πρόσβαση σε όλες τις διαθέσιμες υπηρεσίες (ιατρική περίθαλψη, ένδυση, τροφή, παροχή ύδατος, υγειονομικές εγκαταστάσεις), καθώς και σε νομικές συμβουλές και μπορούν να επικοινωνούν ελεύθερα με τους εκπροσώπους των μη κυβερνητικών οργανώσεων και της HCR.

III. ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΒΙΑΛ

47. Για τις διαπιστώσεις των διαφόρων εθνικών και διεθνών οργανώσεων σχετικά με το στρατόπεδο ΒΙΑΛ αναφερθείτε στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί κατά Ελλάδα*, §§ 43-62).

48. Ειδικότερα, όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανήλικους μέσα στο στρατόπεδο, η Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης (CPT) σημείωνε τα ακόλουθα κατόπιν των επισκέψεών της τον Απρίλιο και τον Ιούλιο 2016. Κατά την επίσκεψη του Απριλίου, τριάντα περίπου ασυνόδευτοι ανήλικοι είχαν στερηθεί την ελευθερία τους. Οι αρχές του στρατοπέδου δεν ήταν σε θέση να προσδιορίζουν τον ακριβή αριθμό τους διότι ήταν αναμεμιγμένοι με τους άλλους μετανάστες και δεν αποτελούσαν το αντικείμενο ειδικής μεταχείρισης ή μέριμνας. Η CPT είχε επιμείνει ώστε αυτοί οι ανήλικοι να τοποθετηθούν σε χωριστά καταλύματα από εκείνα των ενηλίκων. Κατά την επίσκεψη του Ιουλίου, η CPT ενημερώθηκε ότι το στρατόπεδο φιλοξενούσε 34 ασυνόδευτους ανήλικους και ότι ένας χωριστός χώρος ήταν υπό κατασκευή γι' αυτούς αλλά δεν ήταν ακόμη κατάλληλος για χρήση.

49. Επίσης, από τις 7 μέχρι τις 11 Μαρτίου 2016, ο ειδικός αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα για την μετανάστευση και τους πρόσφυγες πραγματοποίησε μία ενημερωτική επίσκεψη στην Ελλάδα και μετέβη στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ. Αυτός ανέφερε τα ακόλουθα στην έκθεσή του:

«Οι συνθήκες ζωής ήταν κατάλληλες, παρά τον συγχρωτισμό μέσα στους κοιτώνες οι οποίοι φιλοξενούσαν μέχρι οκτώ άτομα σε τέσσερα διπλά κρεβάτια σε κουκέτες. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, λίγο χρόνο μετά την αποστολή μου, το κέντρο υποδοχής έβλεπε την υπέρβαση της δυναμικότητας φιλοξενίας του, οι δε αρχές έχασαν πολύ γρήγορα τον έλεγχο της κατάστασης. Σύμφωνα με κάποιους συνομιλητές μου, διάφοροι λόγοι προοιωνίζονταν μία τέτοια εξέλιξη: από την σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ε.Ε. και της Τουρκίας, οι αιτούντες άσυλο οι οποίοι που φθάνουν στα ελληνικά νησιά κανονικά πρέπει να καταθέτουν την αίτησή τους στα κέντρα καταγραφής: η υποχρέωση που τους επιβλήθηκε να παραμείνουν επί τόπου κατά την διάρκεια της εξέτασης της αίτησής τους θα οδηγήσει ταχέως τα κέντρα υποδοχής στο όριο της δυναμικότητάς τους».

50. Όσον αφορά την εποπτεία των ανηλίκων, αυτός τόνιζε:

«Ο εισαγγελέας ανηλίκων ή ο εισαγγελέας του τοπικού πρωτοδικείου τελεί χρέη προσωρινού επιτρόπου. Είναι επιφορτισμένος να ορίσει έναν οριστικό επίτροπο. Στην πράξη, οι εισαγγελείς δεν έχουν τα μέσα να διαχειριστούν τον μεγάλο αριθμό μη ασυνόδευτων ανηλίκων των οποίων η ευθύνη τους ανατίθεται και δεν μπορούν να στραφούν προς έναν άλλο θεσμό του Κράτους για να λάβουν βοήθεια. Κατά την αποστολή, μάθαμε την θέσπιση από μία μη κυβερνητική οργάνωση ενός έργου δημιουργίας επιτροπείας για τους ασυνόδευτους ανήλικους. Το προσωπικό αυτής της ΜΚΟ εξασφαλίζει υπηρεσίες μέσα σε «καταφύγια» για ανήλικους και μπορεί να ασκεί τις εξουσίες που της μεταβιβάζονται από τον αρμόδιο εισαγγελέα».

51. Σε ένα σχέδιο έκθεσης το οποίο υιοθετήθηκε στις 3 Ιουνίου 2016 από την «Επιτροπή Μετανάστευσης, Προσφύγων και Εκτοπισθέντων Ατόμων» της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης περιγράφεται συνοπτικά η κατάσταση στα ελληνικά νησιά συμπεριλαμβανομένου και του στρατοπέδου ΒΙΑΛ. Η έκθεση διαπιστώνει υπερπλήρωση στα στρατόπεδα της Χίου και το γεγονός ότι το ελληνικό σύστημα ασύλου απέχει πολύ από το να είναι λειτουργικό μέσα στα hotspots, μεταξύ άλλων λόγω και της απουσίας της βοήθειας την οποία υποσχέθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

52. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες κράτησής τους στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και Σούδας. Επικαλούνται μία παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές.»

A. Επί του παραδεκτού

53. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αιτίαση των προσφευγόντων 4, 5, 6 και 38 πρέπει να απορριφθεί λόγω της έλλειψης της ιδιότητας του θύματος διότι οι προσφεύγοντες αυτοί τοποθετήθηκαν απευθείας στο στρατόπεδο της Σούδας, χωρίς να διέλθουν από το στρατόπεδο ΒΙΑΛ. Υποστηρίζει επίσης ότι η αιτίαση των προσφευγόντων 1, 2, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 41, 42,

43, 44, 46 και 49 πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη διότι οι προσφεύγοντες αυτοί παρέμειναν στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ για διαστήματα που δεν υπερβαίνουν τις δέκα ημέρες συνολικά.

54. Οι προσφεύγοντες δεν παρουσιάζουν παρατηρήσεις ως προς τούτο.

55. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι ενστάσεις της Κυβέρνησης εξαρτώνται από την εξέταση της ουσίας της αιτίας την οποία προβάλλουν οι προσφεύγοντες στην βάση του άρθρου 3 της Σύμβασης, ζήτημα το οποίο εξετάζεται πιο κάτω (§§ 62-81).

56. Διαπιστώνοντας ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι αυτή δεν προσκρούει εξάλλου σε κάποιο άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο της κηρύσσει παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Οι θέσεις των διαδίκων

α) Οι προσφεύγοντες

57. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται, όσον αφορά τις συνθήκες ζωής μέσα στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και Σούδας, ότι η απόπειρα της Κυβέρνησης να περιγράψει με τρόπο ειδυλλιακό τις διάφορες υπηρεσίες συνδρομής που είναι διαθέσιμες μέσα στα στρατόπεδα ή να παρουσιάσει το στρατόπεδο της Σούδας ως μία ανοικτή δομή είναι μία πρόσφατη προσβολή στην αξιοπρέπεια των προσφευγόντων. Στις 31 Αυγούστου 2018, ήτοι περισσότερο από δύο έτη μετά τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας προσφυγής, η HCR ζήτησε μία ακόμη φορά από την Ελλάδα να επιταχύνει την μεταφορά στην ηπειρωτική επικράτεια των αιτούντων άσυλο οι οποίοι είναι συγκεντρωμένοι μέσα στα κέντρα υποδοχής των νησιών του Αιγαίου πελάγους όπου οι συνθήκες ζωής επιδεινώνονται. Η HCR επισημαίνει την χρόνια υπερπλήρωση των μεταναστών οι οποίοι παραμένουν στην νήσο Χίου.

58. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν επίσης ότι οι ισχυρισμοί της Κυβέρνησης όσον αφορά το στρατόπεδο της Σούδας είναι αναληθείς. Υπογραμμίζουν ότι δεν είχαν άλλη επιλογή από το να προσπαθήσουν να επιβιώσουν εκεί, ορισμένοι από αυτούς πάνω στο έδαφος, μέσα σε πρόχειρες σκηνές.

β) Η Κυβέρνηση

59. Η Κυβέρνηση παραπέμπει στην εκδοχή της σχετικά με τις συνθήκες «κράτησης» των προσφευγόντων και ισχυρίζεται ότι, ακόμη και αν αυτές δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ιδανικές, δεν ήταν τέτοιας φύσεως ώστε να υπερβούν το

όριο της βαρύτητας προκειμένου να θεωρηθούν ότι απετέλεσαν απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

60. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι οι ελληνικές αρχές, σε συνεργασία με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τις διεθνείς οργανώσεις, έλαβαν υπόψη τις ανάγκες και την ευάλωτη κατάσταση των προσφευγόντων και προσπάθησαν να τους συνδράμουν κατά τρόπο αποτελεσματικό.

3. Τρίτοι παρεμβαίνοντες

61. Επικαλούμενοι την νομολογία του Δικαστηρίου, οι τρίτοι παρεμβαίνοντες υπενθυμίζουν ότι το τελευταίο έχει καταλήξει συχνά, μέσα στο πλαίσιο υποθέσεων που αφορούν αιτούντες άσυλο, στην παραβίαση του άρθρου 3 ακόμη και όταν οι προσφεύγοντες είχαν παραμείνει για μία διάρκεια σημαντικά μικρότερη με εκείνη των μεταναστών που είναι παρόντες στα hotspots. Αναφερόμενοι επίσης στις διαπιστώσεις των μη κυβερνητικών οργάνων όπως η GISTI και το Ελληνικό Συμβούλιο Προσφύγων, υπογραμμίζουν ότι οι συνθήκες κράτησης μέσα στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και Σούδα ήταν εξευτελιστικές λόγω των αναξιοπρεπών συνθηκών φιλοξενίας (υπερπλήρωση, σπασμένες τουαλέτες και παροχές ύδατος), της άθλιας υγιεινής και διατροφής (εξαιρετικά μικρή ποσότητα τροφής στο ΒΙΑΛ και διανομή τροφής εξαρτώμενη από την μόνη γενναιοδωρία των ανθρωπιστικών οργάνων στην Σούδα), της έλλειψης πρόσβασης στην ιατρική περίθαλψη (ανεπαρκές ιατρικό προσωπικό και υλικό και απουσία ψυχικής και ψυχιατρικής περίθαλψης στο ΒΙΑΛ και δύο ιατροί για χίλια διακόσια άτομα στην Σούδα) και της μεταχείρισης των μεμονωμένων ανηλίκων (καμία ανάληψη της φροντίδας τους από τις υπηρεσίες βοήθειας των μεμονωμένων ανηλίκων, των οικογενειών με μικρά παιδιά, των εγκύων γυναικών και των μόνων γυναικών).

3. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

62. Όσον αφορά τις γενικές αρχές που αφορούν την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις οι οποίες θέτουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα που τίθενται με την παρούσα και σχετίζονται, ιδίως, με τις συνθήκες στέρησης της ελευθερίας εν δυνάμει μεταναστών και αιτούντων άσυλο μέσα στα κέντρα υποδοχής ή κράτησης, το Δικαστήριο παραπέμπει στην σχετική νομολογία του επί του θέματος αυτού (ίδετε, ιδίως, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [GC], αριθ. 30696/09, §§ 223-234, CEDH 2011, *Tarakhel κατά Ελβετίας* [GC], αριθ. 29217/12, §§ 93-122, CEDH 2014, *S.D.*

κατά Ελλάδα, αριθ. 53541/07, §§ 49-54, 11 Ιουνίου 2009, *Tabesh κατά Ελλάδα*, αριθ. 8256/07, §§ 38-44, 26 Νοεμβρίου 2009, *Rahimi κατά Ελλάδα*, αριθ. 8687/08, §§ 63-86, 5 Απριλίου 2011, και, τέλος, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Khlaifia και λοιποί*, §§ 158-177).

63. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης την νομολογία του σύμφωνα με την οποία, λαμβάνοντας υπόψη τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3 της Σύμβασης, οι παράγοντες που συνδέονται με μία αυξανόμενη ροή μεταναστών δεν μπορούν να απαλλάξουν τα συμβαλλόμενα Κράτη από τις υποχρεώσεις τους βάσει της διάταξης αυτής (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδα*, § 223, και *Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 27765/09, §§ 122 και 176, CEDH 2012), η οποία απαιτεί για έκαστο άτομο που στερείται της ελευθερίας του να μπορεί να απολαύσει συνθήκες συμβατές με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του. Προς τούτο, ακόμη και μία μεταχείριση επιβληθείσα χωρίς την πρόθεση της ταπείνωσης ή της μείωσης του θύματος και προκύπτουσα, για παράδειγμα, από αντικειμενικές δυσκολίες οι οποίες σχετίζονται με την διαχείριση μιας μεταναστευτικής κρίσης, μπορεί να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (πιο πάνω αναφερόμενη *Khlaifia και λοιποί*, § 184).

64. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί* (§ 138) έχει σημειώσει ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης αυτής τοποθετούνταν σε ένα διάστημα κατά το οποίο η Ελλάδα γνώρισε μία εξαιρετική και βίαιη αύξηση των μεταναστευτικών ροών. Η μαζική αύξηση των μεταναστών είχε δημιουργήσει για τις ελληνικές αρχές δυσχέρειες οργανωτικού, υλικοτεχνικού και δομικού χαρακτήρα.

65. Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει ότι η CPT, η οποία είχε μεταβεί δύο φορές το 2016 στα hotspots των νησιών του Βορείου Αιγαίου δεν ήταν ιδιαίτερα επικριτική σχετικά με τις συνθήκες οι οποίες επικρατούσαν μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ. Οι κριτικές της επικεντρώθηκαν κυρίως στα προβλήματα τα οποία συνδέονται με την ιατρική περίθαλψη που παρέχεται μέσα στο κέντρο και στο νοσοκομείο της Χίου, στην έλλειψη ικανών πληροφοριών επί των δικαιωμάτων των κρατουμένων και των αιτούντων ασύλου και στην έλλειψη νομικής συνδρομής, καθώς και στην κακή ποιότητα του πόσιμου νερού και της τροφής που παρέχονταν. Εξάλλου, ούτε η CPT, ούτε οι ΜΚΟ, ούτε οι διάδικοι παρείχαν πληροφορίες επί της επικαλούμενης υπερπλήρωσης μέσα στο κέντρο ούτε ανέφεραν, για παράδειγμα, τον αριθμό των τετραγωνικών μέτρων ο οποίος ήταν διαθέσιμος μέσα στα κοντέινερ εν

γίνει ή μέσα στο κοντέινερ που φιλοξενούσε τους προσφεύγοντες (ομοίως, § 144). Η κράτηση των προσφευγόντων στην υπόθεση *J.R.* υπό τις συνθήκες τις οποίες αυτοί κατήγγειλαν μέσα στο κέντρο αυτό χαρακτηριζόταν από την μικρή διάρκειά της: αν και οι προσφεύγοντες είχαν τοποθετηθεί μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ στις 21 Μαρτίου 2016, το τελευταίο είχε καταστεί ημι-ανοικτή δομή στις 21 Απριλίου 2016, γεγονός που επέτρεπε στους ενδιαφερόμενους να αποχωρούν από το κέντρο ολόκληρη την ημέρα και να επιστρέφουν την νύχτα (ομοίως, § 145). Δεδομένου ότι οι προσφεύγοντες αυτοί είχαν κρατηθεί στην πραγματικότητα επί ένα διάστημα τριάντα ημερών, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το όριο βαρύτητας το οποίο απαιτείται ώστε η κράτηση να χαρακτηριστεί ως απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση δεν είχε προσεγγισθεί (ομοίως, § 146).

66. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι σκέψεις αυτές ισχύουν, *mutatis mutandis*, και στην παρούσα απόφαση.

α) Το στρατόπεδο ΒΙΑΛ

ι) Όσον αφορά τους προσφεύγοντες – ασυνόδευτους ανήλικους 3, 9, 19, 26, 36 και 45

67. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες – ασυνόδευτοι ανήλικοι τοποθετήθηκαν στην “safe zone” του στρατοπέδου ΒΙΑΛ όπου η χορήγηση των γευμάτων και των άλλων προϊόντων πρώτης ανάγκης γινόταν χωριστά από τον υπόλοιπο πληθυσμό του στρατοπέδου.

68. Η Κυβέρνηση παρέχει επίσης τις ακόλουθες συγκεκριμένες πληροφορίες για τους προσφεύγοντες αυτούς τις οποίες οι τελευταίοι δεν αμφισβητήθηκαν.

69. Ήδη από την καταγραφή των προσφευγόντων, ο διευθυντής του στρατοπέδου ΒΙΑΛ έστειλε μία πρόσκληση ανάληψής τους στο ΕΚΚΑ (προκειμένου να ευρεθεί μία κατάλληλη δομή φιλοξενίας), στον εισαγγελέα πρωτοδικών της Χίου (για την ασφαλή μεταφορά τους στις δομές υποδοχής) και στην υπηρεσία ασύλου (για να δοθεί συνέχεια στην διατύπωση εκ μέρους τους της βούλησης να καταθέσουν αιτήσεις ασύλου). Εν τούτοις, οι προσφεύγοντες 3, 19, 26 και 45 αποχώρησαν από το στρατόπεδο ΒΙΑΛ και έτσι δεν μπόρεσαν να εντοπισθούν από τις αρχές του στρατοπέδου προκειμένου να τύχουν της ανωτέρω μέριμνας. Έτσι, ο προσφεύγων 3 δεν ενημερώθηκε για την απόρριψη του αιτήματός του για οικογενειακή επανένωση στην Σουηδία και οι προσφεύγοντες 19, 26 και 45 δεν παρουσιάστηκαν στην υπηρεσία ασύλου για να καταθέσουν την αίτησή τους για χορήγηση ασύλου.

70. Το Δικαστήριο εκτιμά χρήσιμο επίσης να διευκρινίσει ότι η Κυβέρνηση αναφέρει ότι οι προσφεύγοντες 19 και 26 εμφανίζονται ως τα συνοδευόμενα τέκνα της Αφγανής υπηκόου S.A. σε ένα έγγραφο του διευθυντή της αστυνομίας της Χίου το οποίο ανακαλούσε την απόφαση απέλασης της τελευταίας για τον λόγο ότι αυτή ανήκε, ως άγαμη μητέρα, σε μία ομάδα ευάλωτων ατόμων.

71. Οι προσφεύγοντες 9 και 36 τοποθετήθηκαν μέσα σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας. Οι αιτήσεις τους για οικογενειακή επανένωση έγιναν δεκτές από την Νορβηγία η οποία ανέλαβε επίσης την ευθύνη της εξέτασης των αιτήσεών τους για την χορήγηση ασύλου.

72. Τέλος, σε μία επιστολή η οποία απευθύνθηκε στις 16 Ιουνίου 2016, οι προσφεύγοντες μνημονεύουν ότι, την στιγμή της καταγραφής τους μέσα στο στρατόπεδο BIAL, δήλωσαν ότι ήταν 19 ετών.

73. Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων αυτών, το Δικαστήριο δεν έχει πειστεί ότι οι αρχές δεν έπραξαν ό,τι ευλόγως μπορούσε κανείς να αναμείνει από αυτές για να ανταποκριθούν στην υποχρέωση ανάληψης της μέριμνας και προστασίας των πιο πάνω αναφερομένων προσφευγόντων, η οποία βάρυνε το εναγόμενο Κράτος προκειμένου περί προσώπων ιδιαίτερα ευάλωτων λόγω της ηλικίας τους.

74. Δεν υπήρξε συνεπώς παραβίαση του άρθρου 3 προς τούτο.

ii) Όσον αφορά τους λοιπούς προσφεύγοντες

75. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 39 και 40 εισήλθαν μέσα στο στρατόπεδο BIAL στις 20 και 21 Μαρτίου 2016. Στις 21 Απριλίου 2016, ημερομηνία κατά την οποία το στρατόπεδο κατέστη ημι-ανοικτή δομή, αυτοί είχαν συμπληρώσει συνεπώς τριάντα ημέρες παραμονής μέσα στο στρατόπεδο. Οι προσφεύγοντες 27 και 28 εισήλθαν σε αυτό στις 29 Μαρτίου 2016 και στις 21 Απριλίου 2016 είχαν συμπληρώσει είκοσι τέσσερις ημέρες. Όλοι οι υπόλοιποι προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν αμέσως στο στρατόπεδο της Σούδας ή μέσα σε δέκα ημέρες από την είσοδο στο στρατόπεδο BIAL.

76. Συνεπώς ούτε ως προς αυτούς τους προσφεύγοντες υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3.

β) Το στρατόπεδο της Σούδας

77. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το στρατόπεδο της Σούδας δημιουργήθηκε τον Νοέμβριο 2015 από τον Δήμο της νήσου Χίου και λειτούργησε, με την συνεργασία της HCR, ως τόπος προσωρινής υποδοχής των προσφύγων και των μεταναστών οι

οποίοι, μετά την καταγραφή τους, έπρεπε να μεταφερθούν στην ηπειρωτική Ελλάδα. Η λειτουργία του στρατοπέδου, το κλείσιμο του οποίου είχε προβλεφθεί για τον χρόνο κατά τον οποίο το στρατόπεδο ΒΙΑΛ θα ήταν σε κατάσταση λειτουργίας, παρατάθηκε λόγω της απρόβλεπτης ανάγκης της διαχείρισης μιας μεγάλης ροής μεταναστών οι οποίοι έπρεπε να μείνουν για μεγαλύτερο διάστημα στην νήσο Χίο.

78. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι κανείς από τους διαδίκους δεν παρέχει διευκρινίσεις όσον αφορά τον αριθμό των μεταναστών οι οποίοι διέμεναν μέσα στο στρατόπεδο αυτό την εποχή των συμβάντων. Εν τούτοις, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι υπήρξε κάποια στιγμή ένα πρόβλημα υπερπλήρωσης, το στρατόπεδο αυτό υπήρξε πάντοτε μία ανοικτή δομή κατά τρόπο ώστε να αμβλύνει πολύ τις τυχόν οχλήσεις οι οποίες συνδέονται με την υπερπλήρωση.

79. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι στους ισχυρισμούς τους σχετικά με τις συνθήκες ζωής μέσα στο στρατόπεδο αυτό, οι προσφεύγοντες δεν εξατομικεύουν τις περιπτώσεις τους και δεν διευκρινίζουν σε ποιο βαθμό αυτοί εθίγησαν προσωπικά από τις συνθήκες τις οποίες αυτοί περιγράφουν κατά τρόπο τόσο συνοπτικό.

80. Το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε συνεπώς να συμπεράνει ότι οι όροι κράτησης των προσφευγόντων οι οποίοι διέμεναν μέσα στο στρατόπεδο της Σούδας συνιστούσαν μία απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

81. Συνεπώς δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης ως προς τους προσφεύγοντες αυτούς.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

82. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η κράτησή τους είναι αυθαίρετη, εξαιτίας ιδίως των συνθηκών κράτησης και του γεγονότος ότι στηρίζεται σε μία μη αιτιολογημένη διοικητική απόφαση. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται επίσης ότι δεν έλαβαν καμία πληροφορία σχετικά με τους λόγους της κράτησής τους, ούτε στην μητρική γλώσσα τους ούτε σε μία άλλη γλώσσα. Τέλος, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι δεν μπορούσαν στην πράξη να προσφύγουν σε οποιαδήποτε δικαστική αρχή προκειμένου να εξεταστεί το ζήτημα της νομιμότητας της κράτησής τους. Επικαλούνται μία παραβίαση του άρθρου 5 §§ 1, 2 και 4 της Σύμβασης το οποίο στο εφαρμοστέο μέρος του προβλέπει τα εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακόλουθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

(...)

στ) εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα, ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.

2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορήται κατά το δυνατόν συντομώτερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προσθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

A. Επί του παραδεκτού

1. Εφαρμογή του άρθρου 5 της Σύμβασης

83. Επικαλούμενη την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί*, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η «κράτηση» στην οποία υποβλήθηκαν ορισμένοι από τους προσφεύγοντες επί μερικές ημέρες μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ ήταν «τυπική» και μη πραγματική, και ότι το άρθρο 5 δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί για το διάστημα το οποίο αρχίζει την αρχή Απριλίου 2016 και σε κάθε περίπτωση από τις 21 Απριλίου 2016.

84. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι δεν υπήρχαν εκεί στην πραγματικότητα περιορισμοί στην είσοδο και την έξοδο των προσφευγόντων αυτών από το στρατόπεδο ΒΙΑΛ το οποίο λειτούργησε ως προσωρινή δομή φιλοξενίας των αιτούντων άσυλο που φιλοξενεί αλλοδαπούς έχοντες επιτύχει την αναστολή της απέλασής τους και το οποίο ήταν, από την κατασκευή του, μία ανοικτή δομή. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει επίσης ότι μέσα στις επιστολές τους που έστειλαν στο Δικαστήριο με την ευκαιρία της αίτησής τους για την εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού, οι προσφεύγοντες τόνιζαν ότι κατά την διάρκεια του μηνός Απριλίου 2016, οι αρχές είχαν επιτρέψει σε όλους τους μετανάστες να εξέρχονται από το στρατόπεδο και να κυκλοφορούν μέσα στο νησί, το οποίο ισοδυναμεί με την

παραδοχή ότι η «κράτησή» τους χωρίς δυνατότητα εξόδου διήρκεσε μέχρι τις 31 Μαρτίου 2016.

85. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι κανένα ζήτημα κράτησης δεν τίθεται ως προς εκείνους οι οποίοι τοποθετήθηκαν μέσα στο στρατόπεδο της Σούδας δεδομένου ότι το στρατόπεδο αυτό λειτούργησε πάντοτε ως ανοικτή δομή.

86. Οι προσφεύγοντες δεν παρουσιάζουν παρατηρήσεις επί του ζητήματος αυτού.

87. Όσον αφορά την νομολογία του σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 5, το Δικαστήριο παραπέμπει στην πιο πάνω απόφασή του *J.R. και λοιποί*, §§ 83-84.

88. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι αποφάσεις των 20, 21, 27 και 29 Μαρτίου 2016, καθώς και των 1, 4, 6, 9 Απριλίου 2016 και 3, 15 και 18 Μαΐου 2016, ο αστυνομικός διευθυντής Χίου διέταξε την κράτηση των προσφευγόντων. Σε διάφορες ημερομηνίες του Μαρτίου, του Απριλίου και του Μαΐου 2016, ο ίδιος διευθυντής εξέδωσε αποφάσεις οι οποίες διέτασσαν την απέλαση των προσφευγόντων καθώς και την διατήρηση της κράτησής τους για ένα διάστημα το οποίο δεν θα μπορούσε να υπερβεί τους έξι μήνες, για τον λόγο ότι ήταν επικίνδυνοι φυγής. Το Δικαστήριο διαπιστώνει συνεπώς ότι, τις ημερομηνίες αυτές, οι προσφεύγοντες τελούσαν υπό κράτηση για ένα χρονικό διάστημα το οποίο μπορούσε να φθάσει τους έξι μήνες, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 76 του πιο πάνω αναφερομένου νόμου σχετικά με την κράτηση αλλοδαπών οι οποίοι αποτελούν το αντικείμενο μιας διαδικασίας διοικητικής απέλασης.

89. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι, από τις 21 Απριλίου 2016, δεδομένου ότι το στρατόπεδο ΒΙΑΛ μετατράπηκε σε ημι-ανοικτό κέντρο, οι προσφεύγοντες είχαν την δυνατότητα να αποχωρούν κατά την διάρκεια της ημέρας και να επιστρέφουν στην συνέχεια την νύχτα. Διαπιστώνει συνεπώς ότι, αν και από τις 20 Μαρτίου μέχρι τις 21 Απριλίου 2016 οι προσφεύγοντες τελούσαν υπό «κράτηση», από την τελευταία ημερομηνία αυτή δεν αποτελούσαν το αντικείμενο ενός απλού περιορισμού των κινήσεων (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί*, § 86).

90. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι, υπό τις προκείμενες περιστάσεις, η διατήρηση των προσφευγόντων μέσα στο κέντρο ΒΙΑΛ από τις 21 Μαρτίου μέχρι τις 21 Απριλίου 2016 ισοδυναμούσε με στέρηση της ελευθερίας. Κάνει συνεπώς δεκτή την ένσταση της Κυβέρνησης για το μεταγενέστερο της 21 Απριλίου 2016 διάστημα και την απορρίπτει για το προγενέστερο της ημερομηνίας αυτής διάστημα.

2. Έλλειψη ιδιότητας του θύματος

91. Επικαλούμενη την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί* και την διαπίστωση της μη παραβίασης του άρθρου 5 εκ μέρους του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι εκείνοι από τους προσφεύγοντες οι οποίοι τοποθετήθηκαν μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ από τις 20 Μαρτίου 2016 δεν μπορούν να θεωρηθούν ως θύματα μιας παραβίασης του άρθρου 5 § 1 εξαιτίας της σύντομης διάρκειας της κράτησής τους και του γεγονότος ότι αυτή αποφασίστηκε προκειμένου να εμποδιστούν από το να παραμείνουν κατά παράνομο τρόπο μέσα στην ελληνική επικράτεια, να ταυτοποιηθούν και να καταγραφούν και να ετοιμαστεί η επιστροφή τους στην Τουρκία μέσα στο πλαίσιο της «Δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας». Ωσαύτως, δεν μπορούν να ισχυρισθούν ότι είναι θύματα παραβίασης του άρθρου 5 § 1 οι προσφεύγοντες 1, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 16, 17, 29, 30, 32, 33, 37, 38, 41, 44, 47 και 49 διότι αυτοί τοποθετήθηκαν μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ από τον μήνα Απρίλιο 2016, όταν το στρατόπεδο αυτό μετατράπηκε σε ημι-ανοικτό στρατόπεδο.

92. Οι προσφεύγοντες δεν παρουσιάζουν παρατηρήσεις ως προς την ένσταση αυτή.

93. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 34 της Σύμβασης ορίζει με τον όρο «θύμα» το πρόσωπο το οποίο αφορά άμεσα η επίδικη πράξη ή παράλειψη. Η ύπαρξη μιας αθέτησης στις επιταγές της Σύμβασης μπορεί να νοηθεί ακόμη και ελλείψει ζημίας. Η τελευταία έχει σημασία μόνον στο επίπεδο του άρθρου 41. Συνεπώς, μία απόφαση ή ένα μέτρο που ευνοεί έναν προσφεύγοντα δεν επαρκεί κατ'αρχήν για να του αφαιρέσει την ιδιότητα του «θύματος» παρά μόνον αν οι εθνικές αρχές αναγνώρισαν, ρητώς ή επί της ουσίας, και στην συνέχεια επανόρθωσαν την παραβίαση της Σύμβασης (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Gäfgen κατά Γερμανίας* [GC], αριθ. 22978/05, § 115, CEDH 2010, *Nada κατά Ελβετίας* [GC], αριθ. 10593/08, § 128, CEDH 2012).

94. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να διακρίνει μεταξύ των προσφευγόντων σύμφωνα με την ημερομηνία της εισόδου τους στην Ελλάδα και την τοποθέτησή τους μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ, δεδομένου ότι η καθοριστική ημερομηνία είναι εκείνη της 21 Απριλίου 2016, όταν το στρατόπεδο αυτό μετατράπηκε σε ημι-ανοικτή δομή. Όμως, εκείνοι από τους προσφεύγοντες οι οποίοι τοποθετήθηκαν μέσα στο στρατόπεδο αυτό πριν την ημερομηνία αυτή, ήταν υπό κράτηση και συνεπώς «εθίγησαν αμέσως» από το μέτρο αυτό. Αντιθέτως, οι προσφεύγοντες 4, 5, 16, 38 και 47, οι οποίοι συνελήφθησαν και τοποθετήθηκαν μέσα

στο στρατόπεδο μετά την ημερομηνία της 21 Απριλίου 2016, δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι είναι θύματα της παραβίασης του άρθρου 5.

95. Το Δικαστήριο κάνει συνεπώς δεκτή την ένσταση της Κυβέρνησης όσον αφορά τους προσφεύγοντες.

3. Εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων

96. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν έχουν εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα διότι δεν υπέβαλαν αντιρρήσεις κατά της κράτησής τους ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου της Μυτιλήνης (κατ'εφαρμογήν του άρθρου 76 §§ 3 και 4 του νόμου 3386/2005, του άρθρου 13 § 4 του νόμου 3907/11 και του άρθρου 14 § 4 του νόμου 4375/2016) και δεν κατέθεσαν διοικητική προσφυγή ενώπιον του Γενικού Αστυνομικού Διευθυντή της Περιφέρειας Αιγαίου καθώς και μία αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης απέλασης η οποία συνιστούσε την νομική βάση της κράτησης.

97. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει επίσης ότι οι προσφεύγοντες μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στο διοικητικό δικαστήριο το οποίο ευρίσκεται στην γειτονική νήσο Μυτιλήνη, διότι αυτό δέχεται να λαμβάνει αντιρρήσεις με ταχυδρομείο, τηλεομοιοτυπία και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, υπό τον όρο ασφαλώς ότι θα λάβει στην συνέχεια την έντυπη απόδοσή τους. Επίσης, μέσα στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και της Σούδας υπήρχαν σημεία ενημέρωσης τα οποία λειτουργούσαν οι εκπρόσωποι της HCR και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Μετανάστευσης καθώς και ομάδες νομικών και μεταφραστών της μη κυβερνητικής οργάνωσης Μετάδρασις. Τέλος, ο δικηγορικός σύλλογος της νήσου Χίου διέθετε περισσότερους από 100 δικηγόρους στους οποίους οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να απευθυνθούν για να λάβουν νομικές συμβουλές και να προβούν στις αναγκαίες ενέργειες.

98. Οι προσφεύγοντες κρίνουν άσκοπο να απαντήσουν στην υποτιθέμενη προσβασιμότητα της νομικής συνδρομής στην νήσο Χίο και στην υποτιθέμενη αποτελεσματικότητα των ενδίκων μέσων τα οποία αναφέρονται από την Κυβέρνηση. Αυτή η προσβασιμότητα ήταν καθαρά θεωρητική και ουδόλως ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα την οποία αυτοί βίωσαν.

99. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η ένσταση της Κυβέρνησης συγχέεται με την ουσία της αιτίας η οποία προβλήθηκε από τους προσφεύγοντες στο πεδίο του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης. Αποφασίζει συνεπώς να την συνδέσει με την επί της ουσίας εξέταση.

4. Συμπέρασμα

100. Διαπιστώνοντας ότι οι αιτιάσεις αυτές δεν είναι προδήλως αβάσιμες με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούουν σε κάποιο άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο τις κηρύσσει παραδεκτές.

B. Επί της ουσίας

1. Άρθρο 5 § 1

α) Οι θέσεις των διαδίκων

101. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η υποχρεωτική διατήρησή τους υπό συνθήκες απάνθρωπες οφειλόταν στις προθεσμίες επεξεργασίας της εξέτασης του «παραδεκτού» των αιτήσεων ασύλου, ήτοι ένα δικονομικό στάδιο το οποίο ήταν όχι μόνον αντίθετο προς το πνεύμα της Σύμβασης της Γενεύης αλλά και κατά πολύ μεταγενέστερο της απλής καταγραφής και της ταυτοποίησης των ατόμων.

102. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν επίσης ότι η νομιμότητα ή ο αυθαίρετος χαρακτήρας μιας κράτησης και ο βαθμός βαρύτητας ενός περιορισμού της ελευθερίας που ισοδυναμεί με «κράτηση» είναι δύο ζητήματα ανεξάρτητα και συνδεδεμένα με την αναλογικότητα. Όσον λιγότερο τηρούνται οι δικονομικές εγγυήσεις τόσο περισσότερο ένας περιορισμός της ελευθερίας θα γίνεται αντιληπτός ως κράτηση και θα πρέπει να θεωρηθεί ως τέτοια σύμφωνα με το άρθρο 5.

103. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η «κράτηση» των προσφευγόντων είχε στηριχθεί στο άρθρο 76 του νόμου 3386/2005 και έτεινε στην εξασφάλιση της απέλασής τους. Εξάλλου, σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 11 §§ 5 και 13 του νόμου 3907/2011 και 9 και 14 του νόμου 4375/2016, οι υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι εισέρχονται παρατύπως μέσα στην επικράτεια υπόκεινται σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης και οδηγούνται αμέσως σε ένα κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης στο οποίο η ελευθερία κινήσεών τους περιορίζεται μέχρι την ολοκλήρωση των διατυπώσεων και για ένα μέγιστο χρονικό όριο 25 ημερών. Την εποχή των συμβάντων, και ιδίως από τις 21 Απριλίου 2016, το στρατόπεδο ΒΙΑΛ μετατράπηκε σε ανοικτή δομή, γεγονός που επέτρεπε στους προσφεύγοντες να εξέρχονται στην διάρκεια της ημέρας και να επιστρέφουν για την νύχτα, κατά τρόπο ώστε η παραμονή τους μέσα στο στρατόπεδο να μην μπορεί να θεωρηθεί «κράτηση» με την έννοια του άρθρου 5 § 1. Κατά συνέπεια, η κράτηση των προσφευγόντων έλαβε χώρα σύμφωνα με ένα συγκεκριμένο και γνωστό νομικό πλαίσιο και είχε ως σκοπό να τους εμποδίσει να παραμείνουν κατά τρόπο παράτυπο μέσα στην ελληνική επικράτεια, να εγγραφεί

την ενδεχόμενη απέλασή τους, να τους ταυτοποιήσει και να τους καταγράψει μέσα στο πλαίσιο εφαρμογής της Δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας. Η καλοπιστία των αρμοδίων αρχών δεν μπορεί να αμφισβητηθεί εν προκειμένω η δε διάρκεια της κράτησης δεν ήταν υπερβολική για την ολοκλήρωση των πιο πάνω αναφερομένων διοικητικών διατυπώσεων.

β) Τρίτοι παρεμβαίνοντες

104. Οι τρίτοι παρεμβαίνοντες διευκρινίζουν ότι τόσο η νομική κατάσταση των μεταναστών στην Ελλάδα όσο και η πραγματική κατάσταση η οποία επικρατεί στο σύνολο των hotspots καταλήγουν να τοποθετήσουν τους μετανάστες σε μία κατάσταση μόνιμης νομικής ανασφάλειας, η οποία οδηγεί σε μία γενίκευση των καταστάσεων στέρησης της ελευθερίας χωρίς σαφή και συγκεκριμένη νομική βάση. Το σύνολο των οργανώσεων που είναι παρούσες μέσα στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και Σούδας διαπίστωσαν ότι οι μετανάστες είχαν πράγματι στερηθεί *de facto* της ελευθερίας τους. Επίσης, όσον αφορά το χρονικό διάστημα το οποίο εκτείνεται από την «Δήλωση Ε.Ε. – Τουρκία» μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου 4357/2016 για την διαδικασία ασύλου, στις 2 Απριλίου 2016, η Ελλάδα δεν διέθετε κανένα νομικό μέσο ικανό να συστήσει μία επαρκώς συγκεκριμένη νομική βάση προκειμένου να στοιχειοθετήσει ως προς τον νόμο την κράτηση των αιτούντων άσυλο.

105. Πολλές οργανώσεις οι οποίες είναι παρούσες επί τόπου έχουν διαπιστώσει την ακραία βραδύτητα των διαδικασιών ασύλου που έχουν θεσπιστεί, αφού οι προσφεύγοντες συχνά κρατούνται παρά την θέλησή τους επί μήνες μέσα στα hotspots εν αναμονή μιας απόφασης των επιτροπών εφέσεων. Οι προσφυγές οι οποίες κατατίθενται συστηματικά κατά των αποφάσεων απόρριψης της αίτησης ή της επαναπροώθησης στην Τουρκία ενώπιον των επιτροπών εφέσεων, και οι οποίες αναστέλλουν την εκτέλεση των τελευταίων, καθυστερούν ακόμη περισσότερο την διαδικασία.

γ) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

106. Όσον αφορά τις γενικές αρχές που έχουν εφαρμογή εν προκειμένω, το Δικαστήριο παραπέμπει στην νομολογία του η οποία μνημονεύεται στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί* (§§ 108-110).

107. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η επίδικη κατάσταση εμπίπτει στην περίπτωση του εδαφίου στ) του άρθρου 5 § 1 της Σύμβασης και ευρίσκει έρεισμα στο εθνικό δίκαιο.

108. Υπενθυμίζει ότι στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *J.R. και λοιποί* είχε κρίνει ότι ένα τέτοιο διάστημα ενός μηνός, στην διάρκεια του οποίου οι προσφεύγοντες είχαν κρατηθεί μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ, δεν θα έπρεπε να θεωρηθεί υπερβολικό για την ολοκλήρωση των πιο πάνω αναφερομένων διοικητικών διατυπώσεων (ομοίως, § 114).

109. Εν προκειμένω, ορισμένοι μόνον μεταξύ των προσφευγόντων παρέμειναν μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ από τις 20 Μαρτίου 2016 μέχρι τις 21 Απριλίου 2016, ήτοι ένα διάστημα ενός μηνός, ενώ οι υπόλοιποι, είτε παρέμειναν εκεί για ένα διάστημα μικρότερο του ενός μηνός, είτε καθόλου, καθώς είχαν τοποθετηθεί απευθείας μέσα στο στρατόπεδο της Σούδας το οποίο ήταν μία ανοικτή δομή. Επίσης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η «κράτηση» των προσφευγόντων μετά την διατύπωση της επιθυμίας τους να καταθέσουν αίτηση χορήγησης ασύλου ήταν επίσης σύντομη μέχρις ότου το στρατόπεδο καταστεί ημι-ανοικτή δομή στις 21 Απριλίου 2016: 23 ημέρες για τους προσφεύγοντες 27 και 28 οι οποίοι είχαν διατυπώσει την επιθυμία αυτή στις 29 Μαρτίου 2016, 15 ημέρες για εκείνους που το διατύπωσαν στις 4 Απριλίου 2016, λιγότερο από 15 ημέρες για εκείνους που το διατύπωσαν μετά την ημερομηνία αυτή.

110. Λαμβάνοντας υπόψη όσα εκτίθενται πιο πάνω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η κράτηση των προσφευγόντων δεν ήταν αυθαίρετη και ότι δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι δεν ήταν «νόμιμη» με την έννοια του άρθρου 5 § 1 στ) της Σύμβασης.

111. Εκτιμά ότι δεν υπήρξε συνεπώς παραβίαση της διάταξης αυτής εν προκειμένω.

2. Άρθρο 5 § 4

α) Οι θέσεις των διαδίκων

112. Οι προσφεύγοντες τονίζουν ότι δεν θα ήταν σοβαρός ο ισχυρισμός ότι η γνώση του παρανόμου της εισόδου τους μέσα στην ελληνική επικράτεια επέιχε θέση έγκυρης κοινοποίησης της κράτησής τους. Θα ήταν πλεονασμός να προστεθεί ότι η είσοδος αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί «παράνομη» βάσει του διεθνούς δικαίου δεδομένου ότι αυτοί έρχονταν προκειμένου να ζητήσουν την χορήγηση ασύλου.

113. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η κοινοποίηση ενημερωτικών σημειωμάτων και η επίκληση του ελληνικού νόμου, μαζί με εξηγήσεις αρκετά συγκεχυμένες, ήταν αφηρημένες και από την φύση τους δεν τηρούσαν ορθά τις επιταγές του άρθρου 5 ως προς τους προσφεύγοντες. Η Κυβέρνηση δεν θα έπρεπε να κάνει διαχωρισμό μεταξύ των παραγράφων 2 και 4 του άρθρου 5 ως αν αυτές ήταν ανεξάρτητες η μία από την άλλη.

114. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, με την άφιξή τους στην Χίο, οι προσφεύγοντες έλαβαν ένα ενημερωτικό φυλλάδιο προοριζόμενο για τους μετανάστες υπό απέλαση και συντεταγμένο σε πολλές γλώσσες μεταξύ των οποίων η αγγλική, η φαρσί, η ουρντού και η αραβική, το οποίο τους ενημέρωνε σε μία γλώσσα που κατανοούσαν σχετικά με τους λόγους της κράτησής τους και τα δικαιώματά τους. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες είχαν ενημερωθεί για τους λόγους της κράτησής τους, για τα διοικητικά μέτρα που ελήφθησαν σε βάρος τους μέσα στο πλαίσιο της διαδικασίας απέλασης λόγω της παράτυπης εισόδου μέσα στο έδαφος, για τα δικαιώματά τους και την δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες διερμηνείας.

115. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει επίσης ότι όλες οι διαδικασίες μέσα στα στρατόπεδα ελάμβαναν χώρα παρουσία διερμηνέων και ότι υπήρχαν ειδικοί εξοπλισμοί για την τηλε-διερμηνεία σε περίπτωση γλώσσας η οποία δεν ήταν γνωστή στους επί τόπου διερμηνείς. Επίσης, μετά την θέση σε ισχύ της «Δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας», μία μη κυβερνητική οργάνωση ευρισκόμενη επί τόπου ενίσχυσε την ομάδα της των δικηγόρων που παρείχαν νομική συνδρομή στους μετανάστες.

116. Η Κυβέρνηση παραπέμπει επίσης στις παρατηρήσεις της σχετικά με την μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων. Επαναλαμβάνει ότι οι αντιρρήσεις κατά της κράτησης ήταν ένα ένδικο μέσο προσβάσιμο και αποτελεσματικό το οποίο παρείχε την δυνατότητα να επιτευχθεί ο ταχύτερος έλεγχος όλων των πλευρών της νομιμότητας της κράτησης. Οι προσφεύγοντες γνώριζαν την ύπαρξη αυτού του ενδίκου μέσου και την δυνατότητα πρόσβασης στην νομική συνδρομή τόσο μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ όσο και σε εκείνο της Σούδας.

β) Τρίτοι παρεμβαίνοντες

117. Οι τρίτοι παρεμβαίνοντες υπογραμμίζουν ότι η πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο οι οποίοι κρατούνταν μέσα στα στρατόπεδα ΒΙΑΛ και της Σούδας δεν είχαν πρόσβαση σε επαρκή πληροφόρηση σχετικά με τους λόγους της θέσης του υπό κράτηση. Σε αυτούς κοινοποιούνταν, μόνον στην ελληνική γλώσσα, μία ή δύο

διοικητικές αποφάσεις που τους διέτασσαν να εγκαταλείψουν την επικράτεια και περιόριζαν την ελευθερία τους στο έδαφος της Χίου και ειδικότερα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ. Τα άτομα που κρατούνταν μέσα στο στρατόπεδο αυτό μέχρι την θέσπιση του νόμου 3457/2016 δεν είχαν λάβει καμία διαταγή στέρησης της ελευθερίας ενώ το μέτρο έχει ληφθεί. Η διοίκηση των στρατοπέδων ΒΙΑΛ και Σούδας δεν παρείχε καμία νομική ενημέρωση, με εξαίρεση ορισμένους ενημερωτικούς πίνακες οι οποίοι είναι τοποθετημένοι στους τοίχους των κοντέινερ της διοίκησης των στρατοπέδων αυτών. Αυτοί οι πίνακες παρέπεμπαν τους μετανάστες στην αστυνομία ή την Frontex που όριζαν ως μοναδικούς συνομιλητές για τα πάντα. Τέλος, οι αρχές δεν παρείχαν δωρεάν νομική συνδρομή στους μετανάστες και δεν τους επέτρεπαν να τηλεφωνήσουν δωρεάν σε δικηγόρο. Δεν υπήρχε ούτε νομική βοήθεια και ο ιστότοπος του δικηγορικού συλλόγου Χίου ήταν στην ελληνική γλώσσα.

118. Οι τρίτοι παρεμβαίνοντες ισχυρίζονται ότι οι σωρευμένες επιπτώσεις της απουσίας σαφούς νομικής βάσης η οποία να στοιχειοθετεί την κράτηση μεταναστών, της έλλειψης ενημέρωσης σε γλώσσα που αυτοί κατανοούν, της ακραίας βραδύτητας των διαδικασιών και της έλλειψης νομικής συνδρομής ενέχουν παραβίαση του άρθρου 5 § 4. Ακόμη και αν υποθεθεί ότι η παραβίαση των άρθρων 1 και 2 του άρθρου 5 δεν ενέχει παραβίαση της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου, όπως συνέβη στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Khlaifia και λοιποί* – η οποία παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με την κατάσταση που επικρατεί στα ελληνικά hotspots – θα πρέπει να διαπιστωθεί ότι η διαδικασία ενώπιον των επιτροπών εφέσεων όσον αφορά το άσυλο δεν επιτρέπει την άσκηση του ελέγχου σε σύντομο διάστημα της νομιμότητας της κράτησης των μεταναστών.

γ) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

119. Όσον αφορά τις γενικές αρχές οι οποίες διέπουν την εφαρμογή του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης σε υποθέσεις οι οποίες θέτουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της παρούσας υπόθεσης, το Δικαστήριο παραπέμπει στην εφαρμοστέα επί του θέματος νομολογία (βλέπε, ιδίως, *Dougoz κατά Ελλάδα*, αριθ. 40907/98, § 61, CEDH 2001-II, *S.D. κατά Ελλάδα*, αριθ. 53541/07, 11 Ιουνίου 2009, και *Herman και Serazadishvili κατά Ελλάδα*, αριθ. 26418/11 και 45884/11, § 71, 24 Απριλίου 2014).

120. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει επίσης την διαπίστωσή του ότι κατ'αρχήν το εθνικό δίκαιο προβλέπει μία προσφυγή μέσω της οποίας η θέση υπό κράτηση ενόψει της απέλασης μπορεί να αμφισβητηθεί κατά τρόπο αποτελεσματικό

(βλέπε, εν τέλει, *O.S.A. και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 39065/16, §§ 50-51, 21 Μαρτίου 2019).

121. Απομένει να εξετασθεί αν, υπό τις προκείμενες συνθήκες, οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να καταθέσουν χωρίς εμπόδια μία προσφυγή στην βάση του άρθρου 76 § 3 του νόμου 3386/2005, κατόπιν της έκδοσης αποφάσεων που διατάσσουν την απέλασή τους και την παράταση της κράτησής τους.

122. Το Δικαστήριο σημειώνει, κατ'αρχήν, ότι οι αποφάσεις απέλασης οι οποίες ανέφεραν την δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων, ήταν συντεταγμένες στην ελληνική γλώσσα. Επίσης, ακόμη και αν υποτεθεί ότι αυτοί έλαβαν το ενημερωτικό φυλλάδιο που μνημονεύεται από την Κυβέρνηση, δεν είναι βέβαιο ότι οι προσφεύγοντες, οι οποίοι δεν είχαν συνδρομή δικηγόρου μέσα στο στρατόπεδο ΒΙΑΛ ή στο στρατόπεδο της Σούδας, είχαν επαρκείς νομικές γνώσεις για να κατανοήσουν το περιεχόμενο του φυλλαδίου αυτού, και ιδιαίτερα ο,τιδήποτε σχετιζόταν με τις διάφορες δυνατότητες άσκησης των ενδίκων μέσων που τους παρέχονταν από το εν προκειμένω εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο. Το Δικαστήριο σημειώνει κατά δεύτερο λόγο ότι το φυλλάδιο αναφέρεται κατά τρόπο γενικό σε ένα διοικητικό δικαστήριο χωρίς να διευκρινίζει ποιο: στο σημείο αυτό, πρέπει να διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει διοικητικό δικαστήριο στην νήσο Χίο, όπου κρατούνταν οι προσφεύγοντες, και ότι υπάρχει τέτοιο δικαστήριο μόνον στην νήσο Μυτιλήνη (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *O.S.A. και λοιποί*, § 53).

123. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει προς τούτο ότι στην απόφαση *J.R. και λοιποί* (πιο πάνω αναφερόμενη, §§ 121-124), έχει καταλήξει στην παραβίαση του άρθρου 5 § 2 της Σύμβασης εξαιτίας ιδίως της συνθήκης ότι, κατά τον χρόνο των συμβάντων, οι πληροφορίες οι οποίες περιέχονταν στο εν λόγω φυλλάδιο δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως ενημέρωση σε γλώσσα απλή και προσβάσιμη για τους προσφεύγοντες για τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της στέρησης της ελευθερίας τους κατά τρόπο ώστε να επιτρέπει σε αυτούς να αμφισβητήσουν την νομιμότητά της ενώπιον ενός δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *O.S.A. και λοιποί*, § 54).

124. Συνεπώς, ακόμη και αν υποτεθεί ότι τα πιο πάνω αναφερόμενα ένδικα μέσα ήταν αποτελεσματικά, το Δικαστήριο δεν βλέπει τον τρόπο με τον οποίο οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να τα ασκήσουν. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις διαπιστώσεις των διαφόρων διεθνών οργανώσεων (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση

Ο.Σ.Α. και λοιποί, §§ 55-56), θεωρεί ότι, υπό τις προκειμένες συνθήκες, οι προσφεύγοντες δεν είχαν πρόσβαση στα εν λόγω ένδικα μέσα.

125. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο απορρίπτει την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης στην βάση της μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων και συμπεραίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης επί του σημείου αυτού.

3. Άρθρο 5 § 2

126. Λαμβάνοντας υπόψη την διαπίστωση ως προς το άρθρο 5 § 4 (προηγούμενη παράγραφος), το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος εξέτασης κατά πόσον υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση της αναφερθείσας διάταξης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

127. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

128. Οι προσφεύγοντες αποφάσισαν να ζητήσουν ανά μονάδα το ίδιο ποσό για την ηθική βλάβη εκάστου από αυτούς, χωρίς διάκριση μεταξύ της διάρκειας της κράτησης εκάστου, των εθνικοτήτων, της ηλικίας, του στρατοπέδου στο οποίο κρατήθηκαν ή της οικονομικής έκβασης η οποία τους επιφυλάχθηκε στην συνέχεια. Αξιώνουν 30.000 ευρώ (EUR) για την ηθική βλάβη την οποία υποστηρίζουν ότι υπέστησαν.

129. Η Κυβέρνηση θεωρεί το αιτούμενο ποσό υπερβολικό και μη αιτιολογημένο λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της υπόθεσης και εκτιμά ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε επαρκή ικανοποίηση. Υπογραμμίζει ότι οι συνθήκες αυτές έλαβαν χώρα μέσα σε ένα πλαίσιο ιδιαίτερα δύσκολο για την Ελλάδα εξαιτίας των πρωτοφανών μεταναστευτικών ροών που άσκησαν τεράστια πίεση στο σύστημα ασύλου και στους οικονομικούς πόρους της χώρας

130. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει καταλήξει εν προκειμένω στην παραβίαση του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης. Αποφαινόμενο βάσει της αρχής της επιείκειας, επιδικάζει σε έκαστο των προσφευγόντων 650 EUR για την αιτία αυτή.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

131. Δεδομένου ότι οι προσφεύγοντες δεν καθόρισαν τις αξιώσεις τους, το Δικαστήριο δεν θεωρεί ότι οφείλει να τους επιδικάσει κάποιο ποσό για την αιτία αυτή.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

132. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να ευθυγραμμίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας με το επιτόκιο της οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Συνενώνει με την ουσία την προκαταρκτική ένσταση την οποία προέβαλε η Κυβέρνηση για την μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων από τους προσφεύγοντες όσον αφορά τις αιτιάσεις τους βάσει του άρθρου 5 της Σύμβασης,*
2. *Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη όσον αφορά τις αιτιάσεις βάσει του άρθρου 5 των προσφευγόντων 4, 5, 16, 38 και 47 και παραδεκτή κατά τα λοιπά.*
3. *Αποφαίνεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης,*
4. *Αποφαίνεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 § 1 της Σύμβασης,*
5. *Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης και απορρίπτει την συνενωθείσα με την ουσία προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης,*
6. *Αποφαίνεται ότι δεν συντρέχει λόγος εξέτασης της αιτίας βάσει του άρθρου 5 § 2 της Σύμβασης,*
7. *Αποφαίνεται*
 - (α) *ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει σε έκαστο από τους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη, σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της*

Σύμβασης, το ποσό των 650 EUR (εξακοσίων πενήντα ευρώ) για την ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο, (β) ότι από την λήξη της πιο πάνω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσυζηθούν με έναν απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς εκείνο της οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσυζημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

8. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 3 Οκτωβρίου 2019, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

Abel Campos

Γραμματέας

(υπογραφή)

Ksenija Turković

Πρόεδρος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Allaa KAAK γεννηθείς στις 11-09-1997, Σύριος υπήκοος
2. Moutaz ABODAKA γεννηθείς στις 12-08-1969, Παλαιστίνιος υπήκοος
3. Yahya AHMADI γεννηθείς στις 15-10-1999, Αφγανός υπήκοος
4. Fadia AL AZAB γεννηθείσα στις 11-11-1987, Σύρια υπήκοος
5. Subhi AL AZAB γεννηθείς στις 10-03-1987, Σύριος υπήκοος
6. Mahmoud AL SAID γεννηθείς στις 21-09-1981, Παλαιστίνιος υπήκοος
7. Salwa ALAM ALDDEN γεννηθείσα στις 07-11-1988, Σύρια υπήκοος
8. Nahla ALI ALHADJI γεννηθείσα στις 02-01-1989, Σύρια υπήκοος
9. Abbas ALI HAIDARI γεννηθείς στις 21-03-2001, Αφγανός υπήκοος
10. Mohamed ALJASSEN γεννηθείς στις 08-02-1990, Σύριος υπήκοος
11. Adbullah ALKAIEM γεννηθείς στις 01-01-1991, Παλαιστίνιος υπήκοος
12. Mahmoud ALKAIEM γεννηθείς στις 06-05-1983, Παλαιστίνιος υπήκοος
13. Okba ALKHALIL γεννηθείς στις 15-01-1984, Σύριος υπήκοος
14. Douaa ALKHELANI γεννηθείσα στις 16-11-1989, Σύρια υπήκοος
15. Rana ALMELASALEH γεννηθείσα στις 19-03-1982, Σύρια υπήκοος
16. Almz ALSADOUN γεννηθείσα στις 01-03-1981, Σύρια υπήκοος
17. Falleeha ATI γεννηθείσα στις 12-04-1968, Ιρακινή υπήκοος
18. Ghulam Dagastir AZIMI γεννηθείς στις 01-07-1956, Αφγανός υπήκοος
19. Hasseebullah AZIMI γεννηθείς στις 09-05-1999, Αφγανός υπήκοος
20. Meelad AZIMI γεννηθείς στις 01-07-2001, Αφγανός υπήκοος
21. Omar AZIMI γεννηθείς στις 01-07-1991, Αφγανός υπήκοος
22. Omar AZIMI γεννηθείς στις 01-01-2015, Αφγανός υπήκοος
23. Rohina AZIMI γεννηθείσα στις 01-07-1990, Αφγανή υπήκοος
24. Shima AZIMI γεννηθείσα στις 01-07-1959, Αφγανή υπήκοος
25. Yalda AZIMI γεννηθείσα στις 01-07-1991, Αφγανή υπήκοος
26. Zabiullah AZIMI γεννηθείς στις 16-09-2001, Αφγανός υπήκοος
27. Shima AZIZI γεννηθείσα στις 02-05-1988, Αφγανή υπήκοος
28. Sulatan Mohammad AZIZI γεννηθείς στις 01-06-1976, Αφγανός υπήκοος
29. Fatima DUKHAN γεννηθείσα στις 25-03-1971, Σύρια υπήκοος
30. Ahmad GHANNAM γεννηθείς στις 07-02-1998, Παλαιστίνιος υπήκοος
31. Havin HAJ HANNAN γεννηθείσα στις 05-02-1969, Σύρια υπήκοος
32. Afifaa HALLAK γεννηθείσα στις 29-01-1985, Παλαιστίνια υπήκοος

33. Oumar HAMPASHO γεννηθείς στις 01-01-1988, Σύριος υπήκοος
34. Aya ISSO γεννηθείσα στις 15-01-2000, Σύρια υπήκοος
35. Nourahan ISSO γεννηθείσα στις 21-03-1997, Σύρια υπήκοος
36. Abbas JAFFERI γεννηθείς στις 08-07-1999, Αφγανός υπήκοος
37. Tarek KAAK γεννηθείς στις 03-08-1999, Σύριος υπήκοος
38. Haijaa KHOULANI γεννηθείσα στις 01-01-1970, Σύρια υπήκοος
39. Nazia MURADI γεννηθείσα στις 01-01-1988, Αφγανή υπήκοος
40. Taimor MUDADI γεννηθείς στις 01-01-1986, Αφγανός υπήκοος
41. Shadia NADWY γεννηθείσα στις 19-09-1980, Παλαιστίνη υπήκοος
42. Ahmad OMAR γεννηθείς στις 10-01-1990, Σύριος υπήκοος
43. Wassim OMAR, γεννηθείς στις 02-02-1982, Σύριος υπήκοος
44. Fadia QAIS γεννηθείσα στις 01-01-1976, Παλαιστίνη υπήκοος
45. Riza QUASIMI γεννηθείς στις 13-07-1999, Αφγανός υπήκοος
46. Jasmin RASHEED γεννηθείσα στις 02-01-1981, Σύρια υπήκοος
47. Kanawaty REEM γεννηθείσα στις 16-10-1986, Σύρια υπήκοος
48. Imad SALEM γεννηθείς στις 01-01-1972, Σύριος υπήκοος
49. Jamal YACoub γεννηθείς στις 11-11-1978, Παλαιστίνιος υπήκοος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου

εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 30 Οκτωβρίου 2019

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος